

Mottagare

Barn- och utbildningsnämnden

Motion. Utveckla pedagogisk omsorg på Gotland

Förlag till beslut

Nämnden föreslår regionfullmäktige att motionen ska anses besvarad med hänvisning till förvaltningens tjänsteskrivelse.

Sammanfattning

Sara Lidqvist, Kristdemokraterna (KD), har lagt fram en motion där hon yrkar på att Region Gotland ska ta fram en plan för utveckling av pedagogisk omsorg på Gotland.

2017 upphörde pedagogisk omsorg i kommunal regi på Gotland på grund av låg efterfrågan samt svårigheter att säkerställa en god arbetsmiljö, barnsäkerhet och ekonomi. Detta beslut togs av barn- och utbildningsnämnden den 22 mars 2017. (BUN 2017 §30)

Pedagogisk omsorg kan bedrivas av privata aktörer som får godkännande från kommunen. För att starta sådan verksamhet krävs att flera villkor uppfylls enligt skollagen, inklusive en ägar- och ledningsprövning, registerkontroll och uppfyllande av kvalitetskrav.

Sedan 2016 har Ekolek AB tillstånd att bedriva pedagogisk omsorg med fem dagbarnvårdare och ett maxantal om 30 barn. År 2025 finns en aktiv dagbarnvårdare i Slite med fyra barn, och en ytterligare planerad start i Vall under hösten 2025.

Bedömningen kvarstår att det låga intresset och ekonomiska läget gör det svårt att bedriva pedagogisk omsorg i kommunal regi. Region Gotland har dock kvar möjligheten att godkänna privata aktörer som uppfyller skollagens krav.

Ärendebeskrivning

Sara Lidqvist från Kristdemokraterna (KD) har lagt en motion där hon yrkar på att Region Gotland ska ta fram en plan för utveckling av pedagogisk omsorg med syfte att skapa fler möjligheter för pedagogisk omsorg både i kommunal och privat regi.

I motionen beskrivs att till skillnad från förskolor kan pedagogisk omsorg bedrivas med färre barn, i hemmiljö och erbjuda trygghet för barn som inte trivs i stora grupper. Det lyfts även fram att där förskolor och skolor på landsbygden riskerar att försvinna, för att underlaget är alltför litet, kan pedagogisk omsorg vara ett bra komplement.

Det finns flera avgörande skillnader mellan pedagogisk omsorg och förskola, det är två olika verksamhetsformer med skilda uppdrag, förutsättningar och mål. Pedagogisk omsorg behöver därför betraktas som ett självständigt alternativ – inte ett komplement.

Förskolan är en utbildningsform med ett tydligt uppdrag enligt skollagen och Läroplan för förskolan (Lpfö 18). Den ska inte bara erbjuda omsorg, utan också systematisk och målstyrd undervisning ledd av legitimerade förskollärare.

Pedagogisk omsorg, däremot, saknar läroplan och krav på pedagogisk utbildning. Den bedrivs ofta i en hemnära miljö med små barngrupper, vilket kan vara tryggt och personligt – men det är inte undervisning i förskolans mening.

Enligt skollagen kapitel 25 § 2, bör kommunen sträva efter att erbjuda pedagogisk omsorg om vårdnadshavare önskar det. Detta är dock inte ett lagkrav, till skillnad från förskolan.

På Gotland har intresset för pedagogisk omsorg de senaste åren varit lågt. 2017 varskodde chef för förskolan barn- och utbildningsnämnden att få familjer var intresserade av att ta del av sådan omsorg, något som medförde att antal verksamheter och dagbarnvårdare blev allt färre. Detta gjorde det svårt att säkerställa en god arbetsmiljö, barns säkerhet och ekonomi. Därför beslutade barn- och utbildningsnämnden att avsluta pedagogisk omsorg i kommunal regi från och med den 14 juli 2017.

Pedagogisk omsorg kan även bedrivas i privat regi. Kommunen kan godkänna privata aktörer som huvudmän och ansvarar för tillsynen av samma verksamhet. Intresserade kan ansöka till nämnden om de vill starta sådan verksamhet. För att starta pedagogisk omsorg i privat regi måste vissa villkor uppfyllas enligt skollagen:

- Godkännande från kommunen: Den privata huvudmannen måste ansöka om och erhålla formellt godkännande från kommunen innan verksamheten får starta.
- Ägar- och ledningsprövning: Sedan januari 2023 gäller skärpta krav. Kommunen prövar ägarens och ledningens lämplighet inklusive demokrativillkor. Prövningen kan inkludera uppgifter från Polismyndigheten, Skatteverket och Kronofogdemyndigheten.
- Registerkontroll: Alla personer över 15 år som bor på adressen där verksamheten ska bedrivas måste visa upp utdrag ur belastningsregistret.
- Kvalitetskrav: Verksamheten ska stimulera barns utveckling och lärande där förskolans läroplan ska vara vägledande. Personal ska ha kompetens att arbeta pedagogiskt med särskilt fokus på språkutveckling i svenska.

- Skyldigheter enligt skollagen: Vissa bestämmelser gäller enligt skollagen, bland annat om barnets bästa, förebyggande av kränkningar och systematiskt kvalitetsarbete.

Barn- och utbildningsnämnden gav 2016 tillstånd till Ekolek AB att som enskild huvudman bedriva pedagogisk omsorg på Gotland. Tillståndet omfattar fem dagbarnvårdare med totalt max 30 barn. År 2025 finns i Ekoleks regi en (1) aktiv dagbarnvårdare i Slite med fyra barn inskrivna och ytterligare en verksamhet förväntas starta i Vall hösten 2025. Ekolek AB har möjlighet att öppna upp ytterligare tre verksamheter men huvudmannen signalerar att det är svårt att rekrytera dagbarnvårdare bland annat med anledning av en utmanande arbetsmiljö där det är svårt att hitta avlastning vid sjukdom och ledigheter.

Bedömning

Med anledning av låg efterfrågan av pedagogisk omsorg samt det ansträngda ekonomiska läget kvarstår bedömningen från 2017 att det är utmanande för regionen att garantera en god arbetsmiljö, barnsäkerhet och ekonomi om man skulle starta upp pedagogisk omsorg i kommunal regi.

För vissa familjer kan pedagogisk omsorg vara ett välfungerande alternativ, särskilt för yngre barn eller i glesbygd där förskolor saknas. Region Gotland har i sin strävan att öppna upp för alternativ beviljat tillstånd för huvudmannen Ekolek AB att bedriva pedagogisk omsorg hos fem olika dagbarnvårdare på Gotland.

Det finns även möjlighet för andra intresserade huvudmän att ansöka om att starta liknande verksamheter. Varje ansökan kommer att utredas och bedömas i enlighet med skollagens anvisningar.

Förvaltningen bedömer att Region Gotland redan idag ger tillräckliga möjligheter för pedagogisk omsorg att etableras och att det motsvarar den efterfrågan som finns. Förslaget är att nämnden föreslår regionfullmäktige att motionen anses besvarad med denna tjänsteskrivelse

Beslutsunderlag

Motion (KD) Utveckla pedagogisk omsorg på Gotland 2025-06-10
Förvaltningens tjänsteskrivelse 2025-09-22

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen

Torsten Flemming
Utbildningsdirektör

Bo Eriksson
Avdelningschef stöd och utveckling

Skickas till

Regionstyrelsen